

3. Резнік В. Легітимація як складова соціального обміну: соціологічні концептуалізації. *Соціальні виміри суспільства* : збірник наукових праць. 2019. Випуск 11 (22). С. 212–222. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/book/reznik.v.s/8reznikv_vymiry2019_blau.pdf

4. Черних Г. А. Блау, Пітер Міхаель. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Блау, Пітер Міхаель>

5. Яковлев Д. В. Раціональний вибір політичних акторів як фундаментальна умова переходу до демократії. *Актуальні проблеми політики*. 2012. Вип. 47. С. 28–35. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/47_2012/47-2012.pdf#page=28

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-615-0-5>

МЕДІА У СУСПІЛЬСТВІ, СУСПІЛЬСТВО У МЕДІА: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ

Качаров Альберт Павлович

*студент IV курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Сучасні медіа є важливим соціальним інститутом. Соціальні функції медіа полягають у поширенні масової інформації, соціалізації громадян, формуванні громадської думки. З одного боку, сучасні медіа відображають реальність, віддзеркалюють суспільні відносини. З іншого боку, медіа виступають інститутом конструювання реальності, вони створюють віртуальну реальність. На зв'язок між комунікацією у медіа та взаємодією у суспільстві вказує В. Ковалевський: «Комунікація є не просто зв'язком чи каналом передавання інформації, вона виявляється тією ланкою, без якої неможливі ані перебіг, ані розуміння будь-яких суспільно-політичних процесів. Комунікація за своїм визначенням передбачає реалізацію системи взаємодій як безперервний обмін інформацією на всіх рівнях. Водночас вона не зводиться лише до процесів обміну і, крім того, становить структуру суспільства й політики як соціальних систем» [5, с. 496].

Дослідженню функціонування інституту медіа у суспільстві та відображення суспільства у медіа присвячено ґрунтовні дослідження українських авторів, таких як О. Баришполець, В. Бортніков, І. Гаврада, Ю. Ганжуров, С. Демченко, Д. Дуцик, О. Загірний, О. Зернецька, В. Ковалевський, Н. Костенко, ін.

Варто погодитись із тим, що «Становлення глобального комунікаційного простору, що трансформує соціальну, політичну та економічну реальність, сприяє виникненню нових можливостей для комунікації у політичній взаємодії, істотно змінюючи роль масмедіа, які, окрім традиційних функцій, тепер віртуалізують політичний простір, створюють «гіперреальність» і, як наслідок, уможливають перетворення політики у медіа-процес... Процес медіатизації у політичному та соціальному просторі спричиняє появу феноменів «віртуальної реальності», «реальної віртуальності», «віртуальної демократії» та «драматургії віртуальної політики» [7, с. 4].

Водночас, діяльність медіа залежить від стану суспільних відносин, розвитку демократії та свободи слова, правового регулювання, економічної моделі.

О. Загірний відзначає три напрямки досліджень взаємодії суспільства та медіа: 1) дослідження технологій, які використовуються політичною системою та масмедіа з метою інформаційного впливу на суспільство, формування громадської думки. У сучасному світі йдеться насамперед про комунікативні технології. До них належать пропаганда, політична реклама та політичний PR (зв'язки із громадськістю), «резонансні технології» тощо; 2) дослідження технологій, які переважають на тому чи іншому етапі історичного розвитку у самих медіа. Технології друкарства, на основі яких розвиваються друковані медіа (преса), поступаються впливом електронним медіа (телебачення, радіо), а згодом – комунікаціям за допомогою Інтернету; 3) технології регулювання, впливу та управління медіасистемою, які використовуються у різних типах політичних режимів. Тоталітарні та авторитарні режими застосовують переважно адміністративний тиск... У демократичних суспільствах спектр технологій набагато різноманітніший. Від тиску громадської думки та економічних чинників до правового регулювання й адміністративних та комунікативних механізмів [3].

До функцій медіа у демократичному суспільстві належать контрольна (контроль за владою), критична (висвітлення суспільних проблем), освітня. Натомість, у авторитарних державах медіа виконують функцію індоктринації – вони є частиною державної пропаганди. У процесі глобалізації поступово формувався інститут «глобальних медіа», які впливають на загальносвітові процеси та глобальну громадську думку.

Погодимось: «Швидкий розвиток засобів комунікації робить світ «меншим». Подія, що відбулася в певному кутку простору-часу завдяки медіа відтворюється в множині різних місць одночасно і може бути навіть повторена. Недаремно одним з найбільш поширених соціальних міфів стала метафора «невидимого панування» масмедіа – можливості

встановлення повного контролю над людиною та перемоги над проявами її індивідуальності» [4, с. 39].

Серед моделей діяльності медіа на основі взаємодії із суспільством у широкому історичному контексті виокремлюють медіасистеми: 1) ліберальну; 2) авторитарну; 3) модель соціальної відповідальності медіа [6].

Також серед медіасистем слід відзначити «радянську» (яка була важливою частиною авторитарного режиму СРСР) та «пострадянську» (вона характеризувалась поєднанням адміністративного тиску на медіа з боку держави та політико-економічного впливу олігархічних груп на медіа). При цьому, у дослідженнях аргументовано відзначається роль медіа у процесі демократизації та подолання авторитарної радянської спадщини. Солідаризуємось із наступною думкою: «... досить усунути медіа, і сучасна політична організація не зможе працювати. Медіа виступають містком між політикою і людьми, і саме ними уможливується демократія – політичний режим, де узаконено вплив народу на владу. Для демократичного функціонування сучасних держав функція посередництва, яка випливає власне з етимології слова «медіа» – є незамінною. Вона забезпечує двосторонність політичного процесу, свідчить про наявність комунікації між державою і її громадянами» [2].

Окрім типу політичного режиму до визначальних чинників формування медіасистем відносять взаємодію між медіа, партіями та інституціями громадянського суспільства, професійні асоціації журналістів, взаємодію медіа із публічною владою [1].

Відтак, теоретичні підходи дослідження масмедіа спрямовані на визначення сутності взаємодії між медіа та іншими соціальними та політичними інститутами. Внаслідок інституційної взаємодії визначається місце медіа у системі соціально-політичних відносин та образ суспільства у медіа.

Література:

1. Галлін Д. С., Манчіні П. Сучасні медіасистеми: три моделі відносин ЗМІ та політики / переклад з англ. О. Насика. Київ : Наука, 2008. 320 с.

2. Грудка О. Медіа між політикою і суспільством. *Українська правда*. 19 серпня 2016 року. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2016/08/19/7118132/>

3. Загірний О. В. Технології управління в медіаполітичній системі: український «groundtrip». *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. Вип. 28. С. 50–54. DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i28.947>

4. Літвінова Ю. М. Телебачення як соціокультурний феномен. *Український соціум*. 2006. № 6 (17). С. 39–45. URL:

https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2006/11/39-45__no-6__vol-17__2006__UKR.pdf

5. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса. Київ : Парлам. вид-во, 2016. 704 с.

6. Шрам В., Сіберт Ф., Петерсон Т. Вільний ринок ідей. Незалежний культурологічний часопис «І». 2004. Число 32. С. 18–25. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n32texts/schramm.htm>.

7. Яковлев Д. В. Політична взаємодія як комунікативний процес: медіатизація, демократизація, раціоналізація : монографія. 2009. 288 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-615-0-6>

ПОЛІТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ТА СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА: ЛІДЕРИ ТА ІНСТИТУТИ

Криволап Владислав Романович

*студент I курсу магістратури факультету психології,
політології та соціології*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Взаємозв'язок між соціальною структурою суспільства та політичним представництвом є очевидним. Адже, саме інтереси великих суспільних груп (спільнот, класів) мають представляти політичні лідери, інститути політичного представництва. В умовах демократичного політичного представництва соціальні групи формуються на основі самоорганізації. Авторитарні режими докладають чимало зусиль для штучного конструювання груп інтересів, обмеження самоорганізації громадян.

Погодимося: «дослідження соціальної структури суспільства включно із використанням класового підходу, визначення соціальних перспектив кожного із класів на основі самоорганізації є важливою складовою частиною теорії політичного представництва. Теорія самоорганізації пропонує альтернативу штучному конструюванню політичного представництва, дозволяє зробити наголос на реальних інтересах класів у відносинах із публічною владою» [1, с. 91].

У процесі розвитку політичного представництва визначальними стали декілька чинників. По-перше, становлення інститутів